

... så jeg er forudbestemt til frelse eller fortabelse!?

Indføring i Luthers lære og det reformatoriske anliggende i udvælgelseslæren med front mod højre og venstre + senere fronter, som vi også er mærket af i dag. Hvad er på spil i dette ift. alles frelseslæren?

Lars Sandbeck (KD-kronik, 4/1-2022): *"Ifølge Luther kan ingen blive frelst uden tro. Men for ikke at gøre troen til en menneskelig præstation, må Luther hævde, at troen er en gave fra Gud, som skænkes ufortjent. Af uransagelige årsager skænker Gud imidlertid kun troen til nogle få udvalgte himmelske favoritter, eller som Luther skriver i skriftet "Om den trælbundne vilje": "De udvalgte, der frygter Gud, vil blive forvandlet af Helligånden; resten vil uforvandlet gå fortabt." Det er også Gud selv, der aktivt forhindrer mennesker i at komme til tro: "Gud inkarneret kom for at tilbyde alle mennesker, hvad der er nødvendigt for at blive frelst; og dog støder Han mange fra sig, fordi de af en hemmelig vilje i Guds Majestæt bliver forladt og forhærdet, så de ikke tager imod Ham."*

Flere steder benægter Luther tilmed, at Kristus døde for alle menneskers skyld. "Vi er fuldkommen fortabt; fra hoved til tå er der intet godt i os," skriver Luther i "De Schmalkaldiske Artikler" fra 1536. Med et så dystert menneskesyn er det klart, at man ikke vil lade menneskers erfaringer og forståelse spille en rolle i troens verden. ... Og i "Om den trælbundne vilje" gentages synspunktet: "Dette er troens højeste stadie: at tro at Han er barmhjertig, som frelser så få og fordømmer så mange; at tro at Han er retfærdig, som af sin egen vilje gør os til genstande for fortabelsen."

Anders-Christian Jacobsen (KD-kronik, 27/1-2022):

Baggrunden for evangeliet om Kristi frelse af mennesker er altså en forudgående fordømmelse af alle mennesker. Ifølge Luthers og luthersk teologi frelser Gud mennesket fra Gud selv, fra Guds egen vrede, fordømmelse og straf. I Luthers teologi kombineres denne tankegang med forestillingen om Guds forudbestemmelse til både frelse og fortabelse (såkaldt dobbelt prædestination). Ifølge Luther frelser Gud nemlig ikke alle fra arvesyndens konsekvenser, men Gud lader nogle gå fortabt og frelser andre. Set fra menneskers synspunkt er Gud så både god og ond. Det er efter min mening en ukristelig teologi. Selv om mange lutheranere enten forsøger at omfortolke dette eller direkte tager afstand fra arvesyndslæren og fra forestillingen om Guds forudbestemmelse af mennesker både til fortabelse og frelse, så er Den Augsburgske Bekendelse stadig den evangelisk-lutherske folkekirkes bekendelsesgrundlag. ...

Derfor må evangelisk teologi reformuleres, hvis den skal bevare sin gyldighed. Denne reformulering må blandt andet inkludere følgende punkter (nævner syv, her medtaget fire):

- *Gud er entydig god og ophav til alt som er. Gud er magten til at være til i alt, som er til. Gud skaber retfærdighed, frelse og fællesskab ved hjælp af sin godhed og kærlighed og ikke ved hjælp af trusler om evig fortabelse. Gud har åbenbaret sig fuldt ud i Jesus Kristus. Hermed afvises den lutherske tanke om 'den skjulte Gud', som udtrykker, at Gud også har en for os ubegribelig vilje til at lade nogle mennesker gå fortabt og pine i evighed.*
- *Mennesket er skabt i Guds billede, som er Kristus, og er derfor også godt, men menneskers godhed er svækket og mangelfuld, fordi vi eksisterer på afstand fra og i oprør mod Gud. Det kalder vi synd. Synd er mangel på godhed, mangel på guddommelighed, men ikke totalt fravær af godhed og guddommelighed. Hermed afvises den augustinsk-lutherske arvesyndslære, der hævder, at alle mennesker er ramt af en arvet skyld, der fordærver deres natur og medfører evig fordømmelse, straf og pine, hvis ikke de frelses gennem dåben.*
- *Gud holder til stadighed dom over menneskers synd, vores oprør mod Gud, vores svigt af vore medmennesker og vores udnyttelse af skaberværket. Guds dom er imidlertid aldrig fordømmende, men altid rensende, helbredende og genoprettende. Dermed afvises den lutherske lære om, at Gud fordømmer nogle mennesker til evig straf og pine.*
- *Ingen er udelukket fra denne frelsesproces. Alle er på vej. Alle frelses. Hermed afvises læren om den såkaldte 'dobbelte udgang', som betyder, at nogen frelses og andre går fortabt. Særligt afvises den augustinsk-lutherske forestilling om den såkaldte 'dobbelte forudbestemmelse', hvor det er Gud selv, der vælger, hvem der skal frelses og hvem, der skal fortabes. Denne tankegang gør Gud til en djævel."*

Rasmus Dreyer (KD-kronik, 13/1-2022): *"Sandbecks efterfølgende parade af skævt udvalgte Luther-citater kan nemt overbevise den uhildede om, at Luther prædikede en bastant lære om Guds forudbestemmelse (prædestination). Så enkelt er det ikke. Luther troede, at der var en guddommelig forudbestemmelse til frelse eller fortabelse, men alle former for spekulationer om dette var snarere Djævelens værk end sund teologi. Derfor foreskriver den danske "Kirkeordinans" fra 1537/1539, hvis indhold regulerede den danske reformationskirke, at præsterne bør afholde sig fra at diskutere dette. Den lutherske lære om prædestinationen er måske enklest defineret af Melanchthon i hans dogmatik "Loc'i" (1521 og senere udgaver). Her står det klart, at der er tale om en såkaldt betinget udvælgelseslære. Det er anderledes end den calvinske karikatur, Sandbeck opstiller, af Luthers lære. Det betyder på almindeligt dansk, at reformationstidens lutherdom forstod Guds udvælgelse som ubetinget, hele hans skaberværk er udvalgt til frelse, mens udvælgelsen af enkeltpersoner derimod er betinget af deres forhold til Kristus. Og enhver kan træde i forhold til Kristus ved at blive antaget som Guds barn gennem dåben og dermed Kristi bror (og ja, Gud kan så også finde andre veje, hvis der optræder forhindringer i den sag)."*

Udvalgte bibeltekster

"For før verden blev grundlagt, har Gud i ham udvalgt os til at stå hellige og uden fejl for hans ansigt i kærlighed. I sin gode vilje forudbestemte han os til barnekår hos sig ved Jesus Kristus." (Ef 1,4f).

"Da skal kongen sige til dem ved sin højre side: Kom, I som er min faders velsignede, og tag det rige i arv, som er bestemt for jer, siden verden blev grundlagt." (Matt 25,34)

"Han frelste os og kaldte os med en hellig kaldelse, ikke på grund af vore gerninger, men efter egen beslutning og af den nåde, som var givet os i Kristus Jesus for evige tider siden, og som nu er åbenbaret ved vor frelser Kristi Jesu tilsynekomst, ved ham, der tilintetgjorde døden og bragte liv og uforgængelighed for lyset ved evangeliet." (2 Tim 1,9f)

"... dertil var han bestemt [at blive et offerlam], før verden blev grundlagt, men han blev først åbenbaret nu ved tidernes ende af hensyn til jer." (1 Pet 1,20)

"Men Paulus og Barnabas talte med frimodighed og sagde: »Guds ord måtte forkyndes for jer først. Men siden I afviser det og ikke anser jer selv for værdige til evigt liv, så vender vi os til hedningerne. For således har Herren befalet os det: Jeg har gjort dig til lys for folkene, for at du skal være til frelse til jordens ende.« Da hedningerne hørte det, blev de glade, og de priste Herrens ord; og alle, som var bestemt til evigt liv, kom til tro. Og Herrens ord blev udbredt i hele landet." (ApG 13,46-49)

"For Gud har ikke bestemt os til at rammes af hans vrede, men til at opnå frelsen ved vor Herre Jesus Kristus, som døde for os, for at vi, hvad enten vi er vågne eller sover, skal leve sammen med ham." (1 Thess 5,9-10)

"[Jesus:] Og hans vilje er, at jeg ikke skal miste noget af alt det, han har givet mig, men oprejse det på den yderste dag. For min faders vilje er, at enhver, som ser Sønnen og tror på ham, skal have evigt liv, og jeg skal oprejse ham på den yderste dag.« ... Ingen kan komme til mig, hvis ikke Faderen, som har sendt mig, drager ham, og jeg skal oprejse ham på den yderste dag." (Joh 6,39f.44; sml. 5,28f)

"Vi ved, at alt virker sammen til gode for dem, der elsker Gud, og som efter hans beslutning er kaldet. For dem, han forud har kendt, har han også forud bestemt til at formes efter sin søns billede, så at han er den førstefødte blandt mange brødre. Og dem, om han forud har bestemt, har han også kaldet, og dem, han har kaldet, har han også gjort retfærdige, og dem, han har gjort retfærdige, har han også herliggjort." Rom 8,28-30

"Troen kommer altså af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord" (Rom 10,17)

"Han skal med mildhed irettesætte dem, der siger imod, om dog Gud vil få dem til at omvende sig, så de kommer til erkendelse af sandheden og igen besinder sig og slipper ud af den fælde, hvor de holdes fanget af Djævelen, så de må gøre hans vilje." (2 Tim 2,25-26)

Evangeliet om den trælbundne vilje

Confessio Augustana artikel 2: *"Ligeledes lærer de, at alle mennesker som fødes på naturlig måde, efter Adams fald fødes med synd, det vil sige uden gudsfrygt, uden tillid til Gud og med begærlighed, og at denne arvelige sygdom eller brøst i sandhed er synd, som virker fordømmelse, og som også nu medfører evig død for dem, der ikke genfødes ved dåben og Helligånden.*

De fordømmer pelagianerne og andre, som siger, at arvesynden ikke er synd, og som for at forringe æren af Kristi fortjeneste og hans velgerninger påstår, at et menneske kan retfærdiggøres over for Gud ved fornuftens egne kræfter."

"For efter at den indrømmelse er givet og bekræftet, at den frie vilje efter tabet af sin frihed er under tvang i trældom hos synden, og at den ikke magter at ville noget som helst godt, så kan jeg af disse ord ikke udlede nogen anden forståelse, end at 'viljens frihed' er tomme ord, hvis indhold er gået fløjten. En tabt frihed kalder min ordbog en frihed, som ikke er der, og at hænge et skilt med FRIHED op på noget, som ingen frihed ejer, er at skilte med falsk varebetegnelse." (Om den trælbundne vilje, 1525)

"Den frie vilje er efter syndefaldet noget, der kun er til af navn, og når den bringer til udførelse, 'hvad den formår af sig selv', begår den dødssynd." (Heidelberg-teserne, tese 13)

"Jeg tror, at jeg ikke af egen evne og kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham. Men Helligånden har kaldet mig ved evangeliet, har oplyst mig med sine gaver, har helliget og opholdt mig i den rette tro." (Den lille Katekismus, forklaring til 3. trosartikel)

"Om den frie vilje lærer de, at den menneskelige vilje har en vis frihed til at øve borgerlig retfærdighed og vælge i spørgsmål, der falder ind under fornuften. Men den har ikke kraft til uden Helligånden at øve Guds retfærdighed eller den åndelige retfærdighed, fordi "det naturlige menneske ikke fatter de ting, som hører Guds ånd til" (1 Kor 2,14), men dette sker i hjerterne, når Helligånden modtages gennem ordet." (CA, art. 18)

"Derfor, mine kære, I, som altid har været lydige: Arbejd med frygt og bæven på jeres frelse, ikke blot som da jeg var til stede, men endnu mere nu i mit fravær. For det er Gud, der virker i jer både at ville og at virke for hans gode vilje." (Fil 2,12f)

Hvad siger Luther selv?

"Gud vil, at alle mennesker skal frelses, så sandt han kommer til alle med sit frelsende ord, og når det slår fejl, ligger skylden hos menneskers vilje, som ikke giver ham adgang, sådan som det hedder i Matt 22,37: 'Hvor ofte har jeg ikke villet samle dine børn, men I ville ikke'."

"Årsagen til at Gud udvælger én og ikke en anden, skal man søge i mennesket, ikke i Guds vilje. For Guds løfter er universelle. Han vil, at alle mennesker skal frelses. Derfor er skylden ikke vor Herre Guds, som giver løfter, men deres, som ikke vil tro." (Lauterbachs Dagbog fra d. 20. juni 1539)

Melanchthon (Loci, 1535, i afsnittet om forudbestemmelsen): *at "prædestinationslæren skal fremstilles og forstås på nøjagtig samme måde som retfærdiggørelseslæren" og "Ligesom vi retfærdiggøres, ikke pga. vor værdighed, men ved at vi griber Gud løfte, på samme måde er vi udvalgt fra evighed."*

I 1548-udgaven af Locien: *at "når Guds løfter er universelle og han ikke har modstridende viljer, må det nødvendigvis være i os, at årsagen til forskellen findes. I den måde, vi forholder os til Guds løfter på."*

"Betragt Kristi sår og blod, som blev udgydt for dig. Dér fremstråler forudbestemmelsen." Og fortsætter så: "Hvis du har ham, har du også den skjulte Gud tillige med den åbenbarede." (Genesisforlæsningen 1535-45, til kap. 26,9)

Fra Johannes-kommentaren (1537-38):

"Johannes Døberen siger: "Se, dér er Guds lam, som bærer verdens synd." Nu kan du jo ikke nægte, at også du er et stykke af verden. ... Her er slet ingen undtaget. At nogle ikke tror, er ikke Kristi skyld, men skylden ligger hos mig. Han har alvorligt befalet mig at tro." (Joh 1,29)

Til Joh 14,10 hedder det bl.a. at både Paulus og Johannes på det stærkeste sammenbinder Kristus og Faderen, så vi lærer, "ingen tanker at gøre os om Gud uden om Kristus". Til 14,16 hedder det, at Faderen har "ét hjerte og én vilje til fælles med Kristus". Og til 14,24: "Der gives hverken noget andet ord til mig eller om mig i himlen, end det, Kristus taler med mig."

Fra Huspostillen (1544):

"Gud har beredt en sådan frelser, som er indsat og forordnet til, at alle mennesker skal have gavn deraf og blive salige. Derfor må det i egentligste forstand være Guds vilje og mening, som også Paulus siger i 1 Tim2,4, at alle mennesker skal blive hjulpet, ikke kun materielt, men mod synden og døden."

"At nogen bliver fordømt og ikke frelst, sker i egentligste forstand ikke derfor, at Gud vil det sådan, men fordi de ikke vil tage imod den frelser, som Gud ikke desto mindre har forordnet til, at han skal hjælpe alle."

"Det er en fuldstændig gudløs opfattelse at mene om Gud, at det alene er en mangel ved hans vilje, der gør, at vi ikke alle bliver frelst Det er en djævelsk gudsbespottelse."

Kort Forklaring (Epitome) til artikel 11 "Om Guds evige forudviden og udvælgelse"

Om denne artikel har der ikke været nogen offentlig strid mellem Den Augsburgske Bekendelses teologer. Men, fordi det er en trøsterig artikel, når den bliver behandlet rigtig, og for at der ikke i fremtiden skal blive ført nogen forargelig strid om den, har man også forklaret den i dette skrift.

Det, vi bekender

Den rene sande lære om denne artikel

1. For det første må man nøje lægge mærke til forskellen mellem Guds forudviden og hans evige udvælgelse.
2. For Guds forudviden er intet andet, end at Gud véd alle ting, før de sker, som der står skrevet i Daniel 2, 28: "Der er en Gud i himlen, som kan åbenbare hemmeligheder, og han har meddelt kong Nebukadnesar det, som skal ske ved dages ende."
3. Denne forudviden omfatter på én gang både de fromme og de onde, men den er ingen årsag til det onde, til synden, som tilskynder mennesket til syndige handlinger. Syndens oprindelig kommer fra Djævelen og menneskets onde, forventte vilje. Guds forudviden er heller ikke årsag til de ondes fortabelse, som de selv er skyld i. Guds forudviden ordner kun det onde og afstikker det et mål, hvor længe det skal vare, og hvordan det, uanset at det i sig selv er ondt, skal tjene hans udvalgte til deres frelse.
4. Prædestinationen derimod eller Guds evige udvælgelse omfatter kun Guds fromme, ham velbehagelige børn. Den er årsagen til deres frelse, idet han sørger for den og forordner, hvad der hører til den. På den er vor frelse så fast grundet, at Helvedes porte ikke kan få overhånd over den.
5. Denne udvælgelse skal man ikke udforske i Guds skjulte rådslutning, men søge i hans Ord, hvor den er blevet åbenbaret.
6. Guds Ord fører os til Kristus, som er Livets Bog, i hvilken alle de, der bliver evigt salige, står skrevet og er udvalgt, som der står skrevet i Ef 1, 4: "Før verden blev grundlagt, har Gud i Kristus udvalgt os."
7. Denne Kristus kalder jo alle syndere til sig og lover dem hvile. Og det er hans bestemte ønske, at alle mennesker skal komme til ham og finde hjælp. Derfor tilbyder han dem sig selv i ordet og vil, at man skal

høre det og ikke stoppe sine ører til eller foragte ordet. Desuden lover han Helligåndens kraft og virkning og guddommelig hjælp, så vi holder ud i troen og opnår evig salighed.

8. Derfor skal vi om sådan vor udvælgelse til evigt liv hverken dømmes efter fornuften eller efter Guds lov, som enten fører os til et vildt, umoralskt, tøjlesløst liv eller til fortvivlelse og opvække fordærlige tanker i menneskers hjerter, så de tænker ved sig selv og ikke kan værges mod sådanne tanker, så længe de følger deres fornuft: "Har Gud udvalgt mig til frelse, kan jeg ikke blive fordømt, hvad jeg så end måtte gøre." Og modsat: "Er jeg ikke udvalgt til det evige liv, så hjælper det ikke, hvad godt jeg end gør. Det er dog alt sammen forgæves."

9. Udvælgelsen må alene læres af det hellige evangelium om Kristus, hvor det bliver klart bevidnet, at "Gud har indesluttet alle i ulydighed for at vise alle barmhjertighed." Og "han vil, at ingen skal gå fortabt, men at alle skal nå til omvendelse." (1 Tim 2, 4; 2 Pet 3, 9).

10. Man skal derfor holde sig til Guds åbenbarede vilje og følger den orden, som Paulus har i Romerbrevet. Han henviser først mennesker til boden, syndens erkendelse, til troen på Kristus, til lydighed mod Guds bud, før han taler om Guds evige udvælgelses hemmelighed. Følger man denne orden, er læren om udvælgelsen gavnlige og trøstelige.

11. Ordene i Matt 22, 14 om at "mange er kaldet, men få er udvalgt," har ikke den mening, at Gud ikke vil frelse enhver. Årsagen er den, at de enten slet ikke hører Guds Ord, men genstridigt foragter det, tilstopper deres ører og forhærder deres hjerte og således spærrer den almindelige vej for Helligånden, så han ikke kan udrette sin gerning i dem. Eller, hvis de har hørt det, slår de det igen hen i vejret og ignorerer det. - Og det er hverken Gud eller hans udvælgelse skyld i, men deres egen ondskab.

12. Og så langt skal en kristen give sig af med artiklen om Guds evige udvælgelse, som den er åbenbaret i Guds Ord. Det stiller Kristus frem for os som livets bog, så han bliver åbenbaret og forklaret for os ved det hellige evangeliums prædiken. Som der står skrevet i Rom 8, 30: "Dem, som han forud har bestemt, har han også kaldet." I Kristus skal vi søge faderens evige udvælgelse. Han har i sit evige guddommelige råd besluttet, at han ikke vil frelse andre end dem, der anerkender hans søn Kristus og i sandhed tror på ham. Alle andre tanker skal vi bandlyse, fordi de ikke kommer fra Gud, men fra den onde fjendes indskydelser. Herved arbejder han på at svække eller endog helt frarøve os den herlige trøst, som vi har i denne salige lære, at vi véd, hvordan vi af ren nåde, uden al vor fortjeneste, er udvalgte i Kristus til det evige liv, og at ingen kan rive os ud af hans hånd. Denne nådige udvælgelse har han ikke alene med blotte ord tilsagt os, men endog med ed forsikret og med de hellige sakramenter beseglet, for at vi i vore sværeste anfægtelser skal komme dette i hu og trøste os ved det og dermed slukke Djævelens gloende pile.

13. Imidlertid skal vi bestræbe os på at leve efter Guds vilje og "befæste vores kald," som Peter formaner os til i 2 Pet 1, 10. Frem for alt skal vi holde os til det åbenbarede ord. Det kan og vil ikke bedrage os.

14. Ved denne korte forklaring om Guds evige udvælgelse giver man Gud hans ære helt og holdent, at han af ren barmhjertighed alene, uden nogen af vor fortjeneste, frelser os efter sin viljes beslutning. Derved giver man ingen nogen årsag til mismod eller et vildt tøjlesløst liv.

Hvad vi afviser

Falsk lære om denne artikel

Derfor er dette vor tro og mening: De, der lærer sådan om Guds nådige udvælgelse til det evige liv, at de bedrøvede kristne ikke kan trøste sig ved samme, men derved bringes til mismod eller fortvivlelse, eller at de ubodfærdige styrkes i deres ryggesløshed, de lærer ikke efter Guds Ord og vilje, men efter fornuften og den lede Satans tilskyndelse. For, som apostlen Paulus bevidner, er alt, hvad der tidligere er skrevet, jo skrevet, "for at vi skal lære af det, så vi med udholdenhed og med den trøst, som Skrifterne giver os, kan fastholde håbet." (Rom 15, 4). Derfor forkaster vi følgende vildfarelser:

1. Når der læres, at Gud ikke vil, at alle mennesker skal omvende sig og tro evangeliet.

2. Ligesådan at det ikke er Guds alvorlige vilje, at alle mennesker skal komme til ham, når han kalder os til sig.

3. Ligesådan at Gud ikke vil, at alle skal blive frelst, men at nogle, uanset deres synd, alene på grund af Guds blotte råd, forsæt og vilje, er bestemt til fordømmelse, så de ikke kan blive frelst.

4. Ligesådan at ikke Guds barmhjertighed og Kristi allerhelligste fortjeneste alene er årsagen til vores udvælgelse, men at der også hos os selv er en årsag til den, for hvis skyld Gud har udvalgt os til det evige liv.

Alt dette er bespottelig og forfærdelig vranglære, hvorved de kristne berøves al trøst, som de har i det hellige evangelium og brugen af de hellige sakramenter. Derfor skal det ikke tolereres i Guds kirke.

Dette er den korte og enfoldige forklaring af de artikler, som der nu en tid har været uenighed og strid om mellem Den Augsburgske Bekendelses teologer. Heraf kan enhver enfoldig kristen efter Guds Ords og sin enfoldige katekismes vejledning skønne, hvad der er ret eller uret. Ikke alene er den rene lære fremstillet, men også den samme modsatte vranglære er afvist og forkastet, og således er de opståede forargelige stridigheder bragt til en grundig afgørelse.

Den almægtige Gud og vor Herres Jesu Kristi fader give sin Helligånds nåde til, at vi alle må være enige i ham og altid blive fast i denne kristne og ham velbehagelig enighed! Amen.

Afrunding

En luthersk lære om forudbestemmelse indeholder en klar understregning af *Guds universelle frelsesvilje*. Gud vil virkelig, at alle skal frelses, og derfor lader han evangeliet forkynde for alle. Og vi må på så mange måder være hans redskaber og udsendinge hertil i et samvirke med Helligånden og under bønnens fortegn!

Når ikke alle bliver frelst, skyldes det, *at mennesker selv udelukker sig fra frelsen ved vantrø.*

Når et menneske bliver frelst, er det således alene Guds skyld – det er den ene af Bibelens hovedlinjer.
Når et menneske går fortabt, er det således helt og holdent dets egen skyld – det er Bibelens anden hovedlinje.

Udvælgelsen er ikke absolut, men *betinget* af den enkeltes forhold til evangeliet – en lære om brudt forudbestemmelse. Luther slutter således selv med det, man kunne kalde *en evangelisk udvælgelseslære*.